

BEKNOPT JAARVERSLAG 2022

RETORICA OP SCHOLEN

In 2022 hebben we mooie filosofie lessen en retoricacolleges aangeboden op ruim twintig scholen. Deels vonden deze plaats op scholen waar we al jarenlang goed contact mee hebben en we jaarlijks of meerdere keren per jaar onderwijs verzorgen. Het afgelopen jaar zijn er ook behoorlijk wat scholen bij gekomen in het netwerk van Landmerk. De retoricacolleges op scholen zijn een plek waar onze docenten-in-opleiding leservaring opdoen.

Voorbeelden van middelbare scholen waar we in 2022 hebben lesgegeven, zijn: het Stedelijk Gymnasium Leiden, het Ichthus in Veenendaal, de CSG Liudger, het Pieter Zandt in Kampen, De Passie in Rotterdam, het Sorghvliet in Den Haag, de Goudse Scholengemeenschap, het Christelijk College Nassau Veluwe, het Baarnsch Lyceum, het Vituscollege in Bussum, het Bataafs Lyceum Hengelo, het Barlaeus Gymnasium in Amsterdam, het Gemeentelijk Gymnasium Hilversum, de GSR in Rijswijk en in Rotterdam en het Mencia de Mendoza Lyceum in Breda. In totaal hebben we op al deze scholen aan 965 leerlingen lesgegeven.

Verder hebben we in 2022 gastcolleges verzorgd op universiteiten. Bij de TU Delft gaven Imre en Willianne debatcolleges. Bij de Nyenrode Business Universiteit gaven Jordi en Tamme colleges over goed leiderschap aan de hand van Cicero, Machiavelli en Erasmus. Namens de Universiteit Leiden gaven we de pre-university class 'Recht retorica en democratie' aan scholieren van de middelbare school die willen 'proeven' aan de universiteit. In de eerste twee weken gaven Tamme en Jordi colleges over retorica aan alle leerlingen samen. In de zeven daaropvolgende weken gingen vijf docenten-in-opleiding met ieder ongeveer acht leerlingen aan de slag met vraagstukken over recht, retorica en politiek aan de hand van een zelfgekozen filosofisch werk.

RETORICA IN ROME STUDENTEN

In januari 2022 reisden Niko, Tamme en Femke met tien gedreven studenten voor een week af naar Rome. Te gast bij het CIAM verbleven zij in het hart van de stad, vlak naast de Sint-Pieter. Na een intensief studieuur in de ochtend, gaf Niko steeds ongeveer anderhalf uur les uit Cicero's *De Officiis*. In de middag verdiepte de groep zich onder leiding van Femke een uur lang in teksten over retorica van Quintilianus en Gorgias. Na de colleges was het aan de studenten zelf om te spreken op een van de historische plekken in Rome. Verder waren er inspirerende gastsprekers, zoals Hans Hoogeveen (onafhankelijk voorzitter van de FAO) en Rosa van Gool (correspondent voor de *Volkscrant*). In de avond was er een gevarieerd programma: van theateroefeningen tot het lezen van Shakespeares Julius Caesar onder leiding van Tamme. Daarnaast was er genoeg tijd om even rustig zitten en te genieten van het heerlijke Italiaanse eten.

RETORICA EN JOURNALISTIEK

In 2022 deden elf leerlingen mee aan de tweede editie van ‘Retorica en journalistiek’ en bestudeerden gedurende acht weken allerei onderwerpen die te maken hebben met media, journalistiek en democratie. Tamme en Willianne verzorgden afwisselend de colleges die ongeveer twee uur duurden. Tijdens de colleges dachten de leerlingen na over vragen, zoals: wat is de invloed van media op ons denken? Wat is het belang van kranten? Wat is framing en het nut hiervan? En: wat het nut van lobbyen? Vanwege de coronapandemie konden we niet op locatie worden ontvangen bij kranten, radio of tv. Gelukkig waren gastsprekers bereid om bij ons op de leslocatie op bezoek te komen, of online een Q&A te houden. Zo hebben we Jan Braaksma (journalist bij *Het Financieele Dagblad*), Wouter van Noort (journalist bij *NRC Handelsblad*), Josta van Bockxmeer (*De Correspondent*), Martin Sommer (*Volkskrant*) en Paul Doop (NPO) gesproken.

RECHT EN RETORICA

Jordi en Lorenzo gaven les in 2022 in het honoursprogramma ‘Recht en retorica’. De acht colleges vonden plaats op diverse inspirerende locaties, zoals: advocatenkantoor *De Brauw Blackstone Westbroek*, *Stadermann Luiten Advocaten*, *Wijn & Stael Advocaten* en landsadvocaat *Pels Rijcken*. Veertien deelnemende leerlingen kregen eerst college over positiefrechtelijke en rechtsfilosofische onderwerpen en daarna over retoricatheoria. Iedere bijeenkomst voerden zij tevens een juridische speech op. Bij *Pels Rijcken* kregen zij zelfs een echte toga aan.

KARAMAZOV IN KEULEN

In juni reisden Niko en Willianne met een klein groepje studenten af naar Keulen om daar een week lang gezamenlijk *De gebroeders Karamazov* van Dostojevski en Sophocles’ tragedie *Oidipous Tyrannos* te lezen. Normaliter lezen we rond deze tijd Dostojevski in Sint Petersburg. Vanwege de oorlog tussen Rusland en Oekraïne kon deze reis dit jaar helaas geen doorgang vinden. Keulen bleek een verrassend mooie stad met veel geschiedenis, iets waarop we tijdens een stadswandeling door onze bevlogen gids werden gewezen.

LANDMERK ZOMERSCHOOL

In 2022 vond er voor de tweede keer een ‘Landmerk Zomerschool’ plaats op Kasteel Amstenrade in Zuid-Limburg. Hier werden we zeer gastvrij ontvangen door Leila en Henri van Lidth de Jeude en hun gezin. De zes deelnemende leerlingen bestudeerden een week lang onder intensieve begeleiding Shakespeares *A Midsummer Night’s Dream* met Tine en Plato’s *Republiek* met Willianne. Deze colleges waren steeds in de ochtend. ’s Middags werkten de leerlingen aan een schrijfofdracht, die na afloop van uitgebreide feedback werd voorzien. ’s Avonds was er tijd voor sport, spel, improvisatietheater en debat.

ROME LEERLINGEN

In september 2022 gingen Jordi, Omar en Femke met een groep leerlingen gedurende een week naar Rome. In de ochtenden gaf Jordi colleges over Cicero en Femke over Livius en retoricatheorie. In de middag voerden de leerlingen speeches op op prachtige locaties in de binnenstad, zoals het Capitool en het Forum Romanum. Verder was er een gastcollege over de obelisk op het Piazza Navona van Omar en waren er ontmoetingen met inspirerende gastsprekers: correspondent van *Elsevier* Linda Otter en Nederlandse ambassadeur voor de Heilige Stoel Annemieke Ruigrok. Onafhankelijk voorzitter voor de FAO Hans Hoogeveen nodigde de leerlingen zelfs uit voor een borrel in zijn favoriete café. De avonden waren gevuld met ontspannen activiteiten zoals theater en spel.

RETORICA EN POLITIEK

Met vier gemotiveerde leerlingen vond dit programma in 2022 weer plaats zoals we het het liefste zien: gedurende acht weken werden we door interessante gastsprekers op mooie gastlocaties ontvangen, zoals de Eerste Kamer, de Tweede Kamer en het Hoogheemraadschap Rijnland. De politiek-filosofische colleges van ongeveer anderhalf uur werden afwisselend verzorgd door Jordi en Willianne. Docenten-in-opleiding Omar en Henrik doceerden de retorische theorie aan de deelnemers, en begeleidden het oefenen met spreken.

MET CAESAR NAAR ROME

In oktober gingen Jordi en Onno met vijf jonge professionals voor een week naar Rome. Zij doken in Shakespeares toneelstuk *Julius Caesar*. Dit toneelstuk vormde aanleiding voor mooie gesprekken en indrukwekkende speeches, die de jonge professionals in de binnenstad opvoerden.

CICERO AAN DE GRACHT

In 2022 ging het programma 'Cicero aan de gracht' voor jonge professionals verder. De bijeenkomsten vonden plaats bij voormalig raadsheer van de Hoge Raad Willem van Schendel thuis. Jordi gaf colleges over Cicero's boek *De Officiis*. Deze leidden tot gesprekken over rechtvaardigheid en het worden van een beter mens en jurist. Daarnaast bogen de jonge professionals zich onder leiding van Willem van Schendel over rechtsfilosofische vraagstukken aan de hand van hedendaagse jurisprudentie, zoals: in hoeverre is het goed om bepaalde boeken te verbieden? En moeten burgers de overheid op haar vingers tikken wanneer ze bepaalde afspraken niet nakomt?

FILOSOFEREN IN FLORENCE

In november 2022 gingen Niko en Jordi voor een week naar Florence met zes studenten. In de ochtenden gaf Niko college over Plato's *Phaedrus*, waarbij thema's zoals liefde, retorica en docentschap centraal stonden. In de middagen gaf Jordi colleges over *Het boek van de hoveling* van Baldassar Castiglione. Aan de hand van deze tekst voerden de studenten speechopdrachten uit in het historisch centrum van Florence.

DOCENTEN-IN-OPLEIDING

In september 2022 startte de vijfde jaargang van het doorlopende programma voor docenten-in-opleiding. Elke maandag komt de groep van docenten-in-opleiding in Utrecht bijeen voor anderhalf uur zelfstudie, een college filosofie, een gezamenlijke lunch, een middagcollege literatuur en didactiek, en een afsluitende borrel. De filosofische colleges gaan over een moreel filosofisch traktaat van Thomas van Aquino. De middagcolleges gaan over Shakespeares *Merchant of Venice* en Homerus' *Ilias*.

De docenten-in-opleiding zijn gedurende het jaar actief geweest bij verscheidene Landmerkcursussen voor scholieren en studenten. Daarnaast organiseerden ze zelf een driedaagse zomerschool voor docenten-in-opleiding in juni. In 2022 zijn twee docenten-in-opleiding docent geworden.